

Соляр Л.В., викладач вищої категорії, методист,
Кордонська А.В., викладач української мови та літератури I категорії
Могилів-Подільський технологічно-економічний коледж Вінницького НАУ
м. Могилів-Подільський, Україна

ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ СТИЛІ СПІЛКУВАННЯ ВИКЛАДАЧА ТА СТУДЕНТІВ

У навчально-виховному процесі коледжу головним засобом передачі культури, духовних цінностей є особистість викладача як носія культури і суб'єкта міжособистісних стосунків із студентською молоддю, котра постійно змінюється та збагачується. Оскільки об'єктом педагогічної діяльності є особистість, то ця діяльність будується за законами спілкування. Спілкування – це складний, багатоплановий процес встановлення контактів між людьми, який з'являється у результаті спільної діяльності. Педагогічне спілкування – це цілісна система соціально-психологічної взаємодії між викладачем та студентом, який спрямований на створення оптимальних соціально-психологічних умов для спільної діяльності. Саме це спілкування створює найкращі умови для розвитку мотивації студента, творчого характеру діяльності, для формування його особистості, забезпечує сприятливий психологічний клімат, попереджує створення психологічних бар'єрів, дозволяє максимально використовувати у навчальному процесі особистісні та професійні якості викладача.

Проблема спілкування перетворилась сьогодні на одну з найактуальніших у теоретичному та практичному відношеннях. Осмислення проблеми спілкування в усіх її аспектах, узагальнення практики і проблем між індивідуальних стосунків мають особливо важливе значення для кожного викладача коледжу.

Набуття кожним викладачем особистісного рівня спілкування є необхідною умовою високої культури взаємодії педагога і студента. Це потребує від викладача великої самовіддачі. Формування власного індивідуального стилю спілкування зі студентами пов'язане з розвитком творчої індивідуальності викладачів. Стиль спілкування – це сукупність конкретних прийомів і засобів, які викладач доцільно, залежно від конкретних умов і можливостей навчання і виховання, реалізує у своїй діяльності на основі власного педагогічного досвіду, знань, здібностей та умінь.

З досвіду роботи зазначимо, що у стилі спілкування знаходять своє вираження: особливості комунікативних можливостей викладача; характер взаємовідносин викладача і студентів, що склався; творча індивідуальність викладача; особливості студентського колективу. Стиль педагогічного спілкування значною мірою впливає на власну систему роботи викладача та ефективність викладання.

Спочатку розглянемо стилі педагогічного спілкування відповідно до стратегії взаємодії: *авторитарний* – стиль диктату, коли студент

СОЦІАЛЬНИЙ БЛОК ДОСЛІДЖЕНЬ

розглядається тільки як пасивний виконавець і йому фактично відмовлено у праві на самостійність та ініціативу; *демократичний* – стиль, що ґрунтується на глибокій повазі до особистості кожного; засадою для нього є довіра й орієнтація на самоорганізацію, самоуправління особистості та колективу; *ліберальний* – стиль, що характеризується нестійкою педагогічною позицією; виявляється у невтручанні, низькому рівні вимог, формальному розв'язанні проблем. Усвідомивши соціально-етичні установки викладача та способи їх виявлення в організації діяльності студентів, визначмо головні стилі спілкування.

Наприклад, викликає зацікавленість класифікація стилів педагогічного спілкування відомого російського психолога В.А.Кан-Калика:

1. Спілкування на підставі захоплення спільною творчою діяльністю. Основним для нього є активно-позитивне ставлення до студентів, закоханість у справу, що передається дітям, співроздуми та співпереживання щодо цікавих і корисних заходів. За такими викладачами студенти ходять слідом, бо вони наповнюють їхнє життя радістю, гордістю за успіхи в колективних справах.

2. Стиль педагогічного спілкування, що ґрунтується на дружньому ставленні. Демонстрація дружнього ставлення – запорука успішної взаємодії. Цей стиль ґрунтується на особистісному позитивному сприйнятті студентами викладача, який виявляє приязнь і повагу до дітей. Виявляючи дружнє ставлення і маючи зацікавленість у справі, завжди можна залучити студентів до спільного пошуку, співтворчості.

3. Спілкування-дистанції. Часто молоді викладачі, не вміючи встановити дружніх взаємин на ґрунті самовіддачі, обмежують спілкування формальними стосунками і обирають цей стиль. У них може бути в цілому позитивне ставлення до студентів, але організація діяльності наближена до авторитарного стилю, що знижує загальний творчий рівень спільної з ними роботи.

4. Спілкування-залякування. Вдаються до нього ті викладачі, котрі не в змозі організувати спільну діяльність, адже для цього потрібні професійні навички. Така форма спілкування показує, як діяти не слід, тому що вона руйнує творчу атмосферу.

5. Спілкування-загравання. Властивий молодим викладачам, які надмірно прагнуть популярності. Таке спілкування забезпечує лише фальшивий, дешевий авторитет.

Як правило, у педагогічній практиці досить часто спостерігається поєднання стилів педагогічного спілкування у певній пропорції, але домінує один із них. Спрямованість на особистість студента, його розвиток, захопленість своєю справою, професійне володіння організаторською технікою і делікатність – це є запорукою продуктивного стилю у педагогічній праці.

Література

1. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. – Київ: Знання, 2005. – 486с.

2. Трухін І.О. Соціальна психологія спілкування: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 335 с.

